El creixement de granges en zones vulnerables cau dràsticament a tot Catalunya

L'entrada en vigor del decret de gestió de les dejeccions ramaderes suposa que tant ramaders com pagesos internalitzin els costos ambientals de les activitats que realitzen

Un abocament de purins al riu Flamissell el mes de febrar d'enguany. | @agentsruralscat.

Des de juny de 2019, a les zones vulnerables per contaminació de nitrats d'origen agrari, s'ha limitat l'ampliació i la instal·lació de noves granges. Aquest fet és conseqüència de l'entrada en vigor, ara fa un any, del Decret 153/2019 de gestió de les dejeccions ramaderes, que té com a clar objectiu i voluntat redreçar la situació de la contaminació d'aigües subterrànies per nitrats d'origen agrari i assolir una ramaderia i una agricultura sostenibles.

En aquest primer any d'aplicació del decret, s'han adoptat un seguit de mesures que actualment s'estan desplegant i que comporten canvis en el sector, molt més enllà dels administratius, que estan tensionant totes les cadenes de la baula i estan produint que tant ramaders com agricultors internalitzin els costos mediambientals de les corresponents activitats que realitzen.

En termes més concrets, el Decret representa una forta limitació als creixements de les granges en zones vulnerables (ZV) i una moratòria que no permet incrementar el nombre màxim de caps de bestiar autoritzat a les explotacions ramaderes ubicades a les ZV amb major càrrega ramadera (ICR > 1,2).

El fet d'estendre determinades obligacions a tot Catalunya, en previsió que les actuals zones no vulnerables (ZNV) no hagin d'acabar designant-se com a ZV, i d'estendre obligacions també als

agricultors, forma part del programa d'actuació reforçat que es va aprovar amb la publicació d'aquest Decret.

Eines per a cenyir-se al màxim a la realitat

Les mesures del Decret han de permetre assolir un increment molt significatiu de l'eficiència en l'ús dels nutrients (en particular del nitrogen) en tota la cadena productiva i són el camí cap a una fertilització d'excel·lència.

Així, el sistema administratiu ha fet un gran esforç per atansar-se al més possible a la realitat, i juntament amb el reforçament dels controls, han portat a desplegar un seguit d'eines complexes administrativament, com és la declaració anual de nitrogen (DAN) i la plataforma telemàtica de traçabilitat que permet conèixer quins aplicacions s'estan realitzant a més de 10 km de lloc on s'han generat, i també eines complexes tècnicament, com és el cas del mètode del Balanç de Nitrogen (BNG).

La DAN és un dels elements de control més potents que estableix el Decret. Al 2019 va afectar 10.863 titulars d'explotacions ramaderes i/o agrícoles, mentre que al 2020 ho farà a 40.000 titulars en total, essent obligatori per a tots els ramaders i agricultors que han de registrar en el Llibre de Gestió de Fertilitzants com gestionen les dejeccions i com i quan les apliquen, en funció de quina sigui la seva activitat. El BNG és una eina molt útil per conèixer amb exactitud la quantitat real de N que podem trobar en les dejeccions ramaderes, informació reclamada pel sector durant molt de temps, ja que únicament existia la possibilitat de conèixer-la mitjançant la utilització d'uns coeficients d'excreció força obsolets. Enguany, unes 200 explotacions porcines han emprat aquesta metodologia, que en dos anys acabarà afectant tot el sector porcí (unes 5.500 explotacions) i en tres anys l'aviram. El BNG és també la base per conèixer les emissions de nitrogen i el contingut de fòsfor de tot el sector ramader, fet que obligarà a nous desenvolupaments tècnics i informàtics.

L'assignació del nitrogen de referència (N-ref) a totes les explotacions ramaderes de Catalunya (aprox., 15.000 granges), és una pedra angular de l'arquitectura del Decret, tant per poder gestionar i controlar la quantitat de nitrogen orgànic aplicat en ZV, com per limitar-hi els possibles creixements ramaders. Aquesta assignació suposa un gran impacte al sector agroramader, ja que veuen limitada l'aplicació de nitrogen en zones properes a les seves explotacions i caldrà pensar en altres fórmules per poder exportar nutrients fora de les ZV.

La disposició transitòria 1a del Decret estableix que aquest s'ha de revisar en el termini d'un any des de la propera modificació o l'ampliació de les designacions de ZV. Aquesta ampliació de ZV ha passat ja el tràmit d'informació pública i previsiblement es publicarà cap al mes de novembre.

Un equip d'aplicació de dejeccions ramaderes. Foto: @agriculturacat.

Canvi profund dels equips d'aplicació

Així mateix, cal destacar l'ús de la plataforma de traçabilitat del transport de dejeccions ramaderes amb GPS, que permet conèixer les aplicacions a llarga distància (a més de 10 km del seu lloc d'origen) assegurant una correcta gestió amb una traçabilitat real. El fet de disposar d'aquesta traçabilitat fa evident que el sector ramader s'ha modernitzat i que ara per ara es treballa d'una forma més respectuosa, alhora que permet impulsar un sector essencial del país. En aquest aspecte, cal implementar un programa d'inspecció per a aquells que haurien d'haver implementat aquesta mesura i encara no ho han fet. D'altra banda, aquest sistema ha aconseguit introduir en la gestió de dejeccions softwares que permeten avaluar costos, buscar alternatives que siguin més rendibles i reduir despeses de funcionament i administratives, molt útils i ben valorades pel sector, per a aquells ramaders que ho han implantat.

En relació als equips d'aplicació, cal assenyalar el canvi profund que s'està produint, on les aplicacions de purí amb ventall són cada cop menys freqüents (a partir de novembre de 2019, cap cisterna de més de 15 m3 no pot aplicar amb ventall). En aquest punt, és necessari adoptar les tecnologies més avançades en maquinària per a l'aplicació de dejeccions, com ara són l'ús de cabalímetres, conductímetres en les cisternes de purins (com a eina d'estimació en temps real de la riquesa de nitrogen dels purins) i aplicadors de mànegues, entre d'altres, que permeten regular els equips d'aplicació en funció de les necessitats d'adobatge del cultiu i de la zona. Això permet ajustar la fertilització evitant males praxis, que podrien acabar provocant un excés de nitrats impossible d'absorbir pel cultiu.

Els controls, l'Oficina de fertilització i el grup d'experts en aquest primer any de decret

Les actuacions de control es veuran considerablement millorades a partir de febrer del 2021 i particularment més enllà del febrer 2022, en què ja estarà plenament implementada la DAN. Per part del DARP, es desplegarà un aplicatiu informàtic (DERAN) que permetrà fer el creuament amb la informació existent en altres aplicatius informàtics del Departament d'Agricultura (DAN, GPS, BNG, GTR, DUN) per a realitzar aquelles accions de control sobre la gestió de les dejeccions i els altres fertilitzants nitrogenats que han de comportar una millora substancial.

El Pla de controls del Decret 153/2019 integra diferents actuacions relacionades amb les dejeccions ramaderes, la seva gestió i la dels altres fertilitzants nitrogenats juntament amb elements específics com és el control de nutrients amb presa de mostres de sòls en 500 explotacions agrícoles i la seva anàlisi per conèixer concentracions de nitrogen i fòsfor. Aquest control es veurà reforçat considerablement a partir d'enguany, ja que, en cas de trobar-hi sòls amb excés de fòsfor, caldrà fertilitzar en base a anàlisi de sòls tota l'explotació agrícola.

Per poder impulsar el programa d'actuació reforçat, calen mesures de foment i de transferència tecnològica i de coneixement. Entre les mesures de foment, el Departament properament publicarà una Ordre d'ajuts a la instal·lació de conductímetres i una altra Ordre per a la contractació de tècnics assessors en fertilització.

En l'àmbit del foment i la transferència, cal destacar especialment el paper bàsic que desenvolupa l'Oficina de Fertilització i Tractament de les Dejeccions Ramaderes. El seu treball se centra en la millora de la gestió de les dejeccions ramaderes a la pròpia explotació ramadera, en el seguiment de l'estat dels sistemes de tractament consolidats, així com dels nous tractaments emergents que van sorgint, en el foment de millores vinculades amb les pràctiques de fertilització dels cultius agrícoles, interaccionant amb agricultors/es i ramaderes/es del territori, participant activament en diversos projectes de recerca internacionals (LIFE AGRICLOSE, H2020-FERTIMANURE) i oferint orientació i suport al sector sobre aquesta temàtica.

En aquest àmbit, s'han redactat 25 fitxes tècniques relacionades amb les obligacions del Decret 153/2019, s'ha creat un apartat específic del Decret a la seva pàgina web i s'han organitzat unes 60 jornades arreu del territori català, totes amb un format reduït i similar per informar al màxim ramaders i agricultors, i actualment es continuen organitzant xerrades singulars, webinars o cursos formatius. L'Oficina lidera les tasques d'assessorament en temes de fertilització i, en l'àmbit dels tractaments de dejeccions, actua a través del Grup d'experts en tractaments de dejeccions ramaderes (GETDR), que ha posat al dia els sistemes de tractament i el seu rendiment, possibilitant el desenvolupament de les iniciatives tecnològiques dels nostres emprenedors, i en breu es publicarà una guia de sistemes de tractament.

Una altra mesura important del Decret és la posada en marxa de la figura dels assessors en fertilització. Aquesta acció té per objectiu que aquelles explotacions agrícoles en què la fertilització té un major impacte disposin d'un assessor que planifiqui amb elles la fertilització.

Canvi de paradigma

Un desplegament adequat del Decret passa per un canvi de paradigma al Departament d'Agricultura i al sector, de manera que ambdós assumeixin que ens trobem en un canvi de tendència on la sostenibilitat mediambiental, econòmica i social guanya pes. Cal assumir també que s'ha entrat en una fase de limitació del creixement de les explotacions ramaderes en aquelles zones amb més càrrega ramadera fins que la gestió de les dejeccions ramaderes i la fertilització no hagi millorat considerablement. Això ha d'anar necessàriament acompanyat d'un canvi de la visió que la societat urbana té de l'activitat ramadera.

La Carta d'Emplaçament a l'Estat per incompliment de la Directiva Nitrats ha arribat ja a la fase de Dictamen Motivat, preludi del Tribunal de Justícia. La Comissió europea no interpel·la directament el Programa d'Actuació reforçat de Catalunya (Decret 153/2019), però sí que ho fa per a alguns punts

de la xarxa de control d'aigües que s'utilitzen per la designació de Zones Vulnerables i alguns aspectes d'eutrofització de l'aigua que continuen a sobre la taula. Per aquest motiu, cal ser molt curosos i conscients dels desplegament de les mesures que implanta el nou Decret, per tal de caminar cap a un horitzó de millora de la qualitat de les aigües del nostre país.

D'altra banda, cal tenir molt present que la resposta de les aigües subterrànies a noves actuacions serà a mitjà/llarg termini i no que es poden esperar canvis significatius a un any vista; no obstant això, el programa d'actuació ha de permetre avançar en la millora de la qualitat de les aigües.